

بیت

تخت

بن کون

بیت

بیت

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

نشریات

www.KetabFarsi.com

ایده آل بشر
تجربہ و تامل
بجزریہ و سیر و سفر

تحقیقی و

دین کا کھنڈ

محمد حسین عبدالرشید
پاکستان

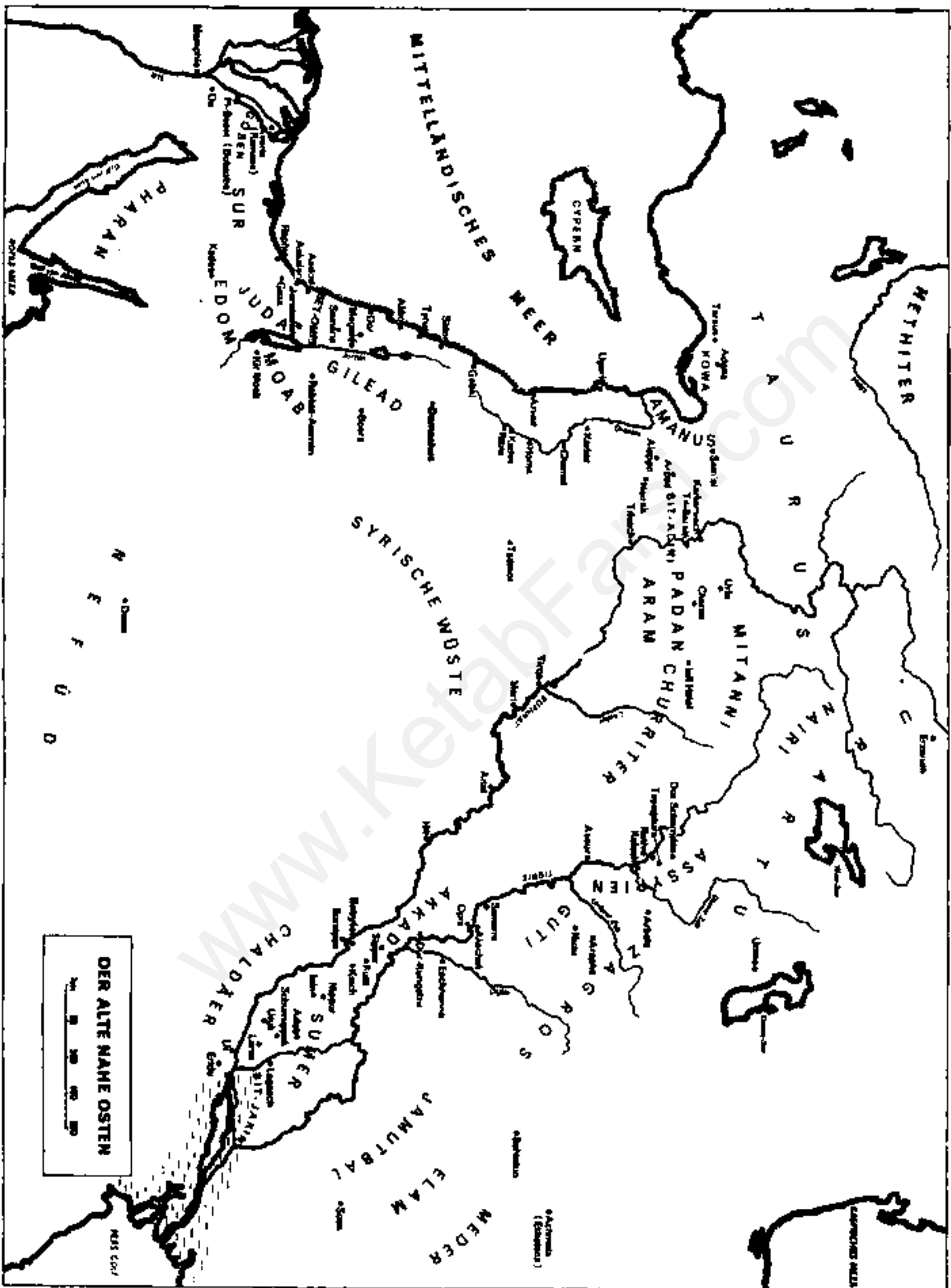

نام کتاب : تحقیقی در دین یهود
نگارش : مهندس جلال الدین آشتیانی
ناشر : نشر نگارش
نوبت چاپ : دوم
چاپخانه : گوته
تیراژ : ۶۰۰۰ نسخه
تاریخ انتشار : زمستان ۱۳۶۸

شالانہ اختصاری رسالات کتاب مقدس

کتاب آفرینش	آ
« خروج	خ
« لاویان	لو
« اعداد (نومری)	اعداد (ن)
« دئوترونومیوم (قانون دوم)	د
« یوشع	یو
« قضاات	ق
« ساموئل اول و دوم	س (۲۰۱)
« شاهان اول و دوم (گاہی پاک)	ش (۲۰۱)
« کرونیکل (وقایع روز)	کرو
« عزرا	عز
« نہمییا	نہمییا
« اِستِر	اِستِر
« حکمت سلیمان	حکمت
« بن سیراخ	بن سیرا
« مزامیر	مزامیر (سرودها)
« مکابہ	مکا
« اشعیا	ایسا
« یرمیا	یر
« ہیزقل	ہیز
« دانیال نبی	دانیل
« ہوشیا	هو
« عاموس	عا
« یونس	یونا
« میکا	میکا
« ناحوم	ناحوم
« ہگائی	ھاگا
« ھا با کوک	ھا با
« زفانیا	زفا
« ذکر یا	زاخا
« یوآل	یوآل
« ملخیا	ملخ

خاور نزدیک باستانی

فلسطين در دوران قضات و شاهان

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیش گفتار

از انتشار رساله مدیریت نه حکومت پنج سالی می گذرد. در این مدت برای تکمیل یادداشتهای مفقود شده‌ام چنان مشغول بودم که حتی فرصت دیدار عزیزان و یاران خویش را نیافتم.

چندی پیش موفق به اتمام رساله نزدیسنه و حکومت شدم که در امریکا منتشر شد و اکنون نیز کتاب دین یهود و حکومت را تقدیم خوانندگان مینمایم.

در پیش گفتار کتاب مدیریت نه حکومت و مقدمه پیام زرتشت تذکراتی را مطرح ساختم که تکرار آنها را ضروری نمی بینم و از خوانندگان تقاضا می کنم به این مقالات مراجعه نمایند. در کتابی که از نظر خوانندگان می گذرد سعی شده است مسائل با توجه به واقعیات و شواهد تاریخی و از دید ناظری بی طرف و کاملاً آزاد از قالبهای مکتبی تجزیه و تحلیل گردد. همانگونه که بارها تذکر داده‌ام اعتبار معتقدات مذهبی را با علوم تجربی نمی توان سنجید. صحنه علم جایگاه تاثیر تعقل و تفکر است و راه وصول به دانش عملی تجربه و آزمایش. اما عرصه دین محل تظاهر اشراق و الهام است و سیر و سلوک دینی با کشش و جاذبه باطنی میسر می گردد نه تحلیل منطقی و علمی. در یک بررسی علمی بسیاری از حقایق باطنی از نظر دور خواهد ماند و بهمین جهت چنین تحلیلی مورد پسند میبندی سنتد و عاشقی مسحور نخواهد بود.

در وادی عشق گام نهادن و از خود بیخود شدن کار هر رهروی نیست. از من چوبین پای که امیدوارم با عصای عقل و استدلال افتان و خیزان چند قدمی در پهن دشت بی پایان مجهولات به پیش روم نباید انتظار فضا پیمائی داشت. این سیر و سلوک باطنی را باید به دل‌باختگان شوریده و سالکان صاف و روشن ضمیر سپرد و در رکاب آنان بر مرکب باد پای خیال به سوی کهکشانهای ایمان و ایقان پرواز کرد. اما در هر حال رهروان تیزپائی که مایلند به سوی معبود و معشوق با شاهین اندیشه هفت شهر عشق را در نوردند، عقل و استدلال راهنمای بسیار صادق و قابل اعتمادی است که بدون آن امکان انحراف مسلم خواهد شد. مقالاتی تحلیلی نظیر مجموعه حاضر، نه تنها برای محققین که برای راه پیمایان بادیه ایمان نیز ضروری است تا در دامهای درهم و پیچیده‌ای که طی قرون و اعصار بوسیله خیره نمایان و وظیفه مندان حرفه‌ای گسترده شده‌اند گرفتار نشوند و قومی را نیز با خود گرفتار نسازند.

در باره موسی و دینی که به او نسبت داده میشود کوچکترین اثر تاریخی در دست نیست. از خود این پیامبر نه سرودهایی چون گاتاهای زرتشت وجود دارد که از آنها بتوان به پیام گوینده‌ای بنام موسی پی برد و نه گزارشی تاریخی که به اتکاء آن هویت و شخصیت واقعی بنیان گذار دین یهود را روشن ساخت. بهمین جهت نتیجه گیریهای ما در این رساله صورت مکاشفه خواهد داشت تا معادله نکته دیگری که توجه به آن ضروری است اختلاف و گاهی تضاد روایات و اسادیر کتاب مقدس با روایات قرآن است. مخصوصاً برداشتهای این دو مجموعه بسیار با هم متفاوت است. از نظر قرآن تورات کنونی رساله ایست تحریف شده که توسط روحانیت دین یهود جعل و ابداع شده است. با این نظر روشن است که نمی‌تواند وحدت نظر بین قرآن و کتاب مقدس وجود داشته باشد. هر چند انحراف دین بنی اسرائیل در کنعان واقعیتی است روشن ولی بررسی این انحراف در مقایسه با روایات قرآن وظیفه ایست که انجام آن در این رساله میسر نیست و در تحلیل دین اسلام مورد توجه قرار خواهد گرفت.

خوانندگان باید توجه نمایند که تجزیه و تحلیل دین یهود در رساله کنونی مطلقاً متکی بر روایات کتاب مقدس یهودیان و تحقیقات دانشمندان متخصص و اظهار نظرهای مقامات ذی صلاحیت کلیسا بعمل آمده است و برداشت قرآن و مفسرین اسلامی مورد استفاده واقع نشده است. در کتاب اسلام و حکومت روایات بنیادی از نظر قرآن و در مقایسه با روایات کتاب مقدس تجزیه و تحلیل خواهد شد. از خوانندگان انتظار و تقاضا دارم فعلاً بدون در نظر گرفتن برداشتهای قرآنی به مطالعه کتاب پردازند. اظهار نظرهایی که درباره روایات کتاب مقدس، شخصیت‌ها و نقش آفرینان صحنه‌های مختلف، انبیاء و مقدسین، روحانیت و

کهنانت دین یهود در این کتاب بعمل می آید بدون در نظر گرفتن برداشتهای قرآنی است و مسلماً در موارد مشترک بین کتاب مقدس و قرآن خواننده تضادها و تفاوتها را مشاهده خواهد کرد. همانگونه که در رسالات گذشته یادآور شدم مجموعه تجزیه و تحلیل افکار شامل رسائل اعتقادی نیست و برای ردّ و اثبات دین و مذهب و مکتبی تدوین نشده است بلکه هدف بررسی مسائلی است که در تحولات اجتماعی موثر واقع میشوند تا بتوان با بهره گیری از این بررسیها به نظامی پویا و شکوفا که آرامش و آسایش بشر را تامین سازد و به کمال و رشد انسان کمک نماید، آشنائی پیدا کرد. البته کوشش من حرکت کوچکی است از جنبشی عظیم و گامی کوتاه در راهی بس طولانی و صعب. از خوانندگان گرامی تقاضا دارم با اغماض و تساهل و بردباری و تحمل این کتاب را مطالعه و از داوری توأم با تعصب و غیرت خودداری فرمایند. در پایان تذکر نکته ای را ضروری می بینم:

برای آنکه کتاب مناسب تهیه شود هم در انتخاب حروف صرفه جوئی شده است و هم در توجیه اصطلاحات و تلفظ صحیح کلمات دقت کافی بعمل نیامده است. کلمات لاتین و منابع رساله نیز به منظور تقلیل دستمزد در آخر کتاب ذکر شده اند.

برداشتهای قرآن از مسائلی که در این رساله مطرح میشود بسیار کاملتر و عالیتر است و در جای خود بیان میگردد در این رساله فقط دین یهود مطرح است

محققین و اهل نظر به خوبی واقفند که برای تنظیم و تدوین شایسته چنین رساله هائی فراغت خاطر و آرامش خیال ضروری است و بدون فرصت کافی نمی توان به نتیجه مناسب دست یافت. متأسفانه هنگام تنظیم رساله حاضر برای نویسنده هیچیک از این شرایط حاصل نبوده است و بخصوص شتابی که در مرور و تنظیم مجدد منابع بکار رفته است موجب تشویش و دقت در تحریر و تدوین مطالب گردیده است. برای همه این کوتاهی ها با شرمگینی بسیار طلب پوزش و چشم پوشی مینمایم. از صاحب نظران و اندیشمندان گرامی تقاضا دارم خطاها، نقائص و اشتباهات کتاب را متذکر شوند تا اگر عمری باقی بود در تجدید نظر این مجموعه، که ضروری و فرض است، مورد توجه قرار گیرند.

جلال الدین آشتیانی

فهرست مطالب

مقدمه

۱

فصل اول - کتاب مقدس

۱۱	الف - خلاصه‌ای از کتاب مقدس
۱۱	۱ - کتاب آفرینش
۲۳	۲ - کتاب خروج
۳۰	ب - بررسی کتاب مقدس

فصل دوم - فضای پیدایش قوم و دین بنی‌اسرائیل

۵۲	۱ - بین‌النهرین
۵۶	۲ - سوریه و فلسطین
۶۲	۳ - مصر

فصل سوم - بنی‌اسرائیل و سرزمین اسرائیلیان

۷۱	الف - دوران شیوخ
۸۸	ب - دوران سکوت
۹۵	۱ - هیکسوسها
۹۹	۲ - آپيرو - ابیرو
۱۱۳	ج - دوران خروج
۱۱۴	۱ - موسی
۱۲۵	۲ - زمان خروج
۱۳۲	۳ - مکان خروج
۱۳۴	۴ - شکل خروج و حوادث آن
۱۳۹	۵ - به‌سوی کنعان
۱۴۲	د - مرحله نفوذ در فلسطین
۱۴۹	ه - مرحله تشکیل جامعه
۱۵۹	و - مرحله تشکیل دولت
۱۵۹	۱ - ظهور سلطنت
۱۶۶	۲ - سلطنت موروثی
۱۸۷	۳ - یهومیپرستی و سلطنت
۱۹۸	۴ - اثر دموکراسی اولیه در نظام سلطنت

فصل چهارم - خدا در دین اسرائیل و یهود

۲۰۳	۱ - نام خدا
۲۰۹	۲ - منشاء نام یهوه
۲۱۲	۳ - کیفیت یهوه
۲۱۲	الف - خدای پدران
۲۱۹	ب - یهوه در کتاب مقدس
۲۲۴	ج - دین بنی اسرائیل
۲۳۶	د - مکان یهوه
۲۴۶	ه - انسان خدایی

فصل پنجم - معتقدات و مشخصات دین یهود

۲۵۳	۱ - بهشت و جهنم
۲۶۷	۲ - ترس از خدا
۲۷۹	۳ - قربانی
۲۹۵	۴ - بتپرستی
۳۰۱	۵ - جشنها و ایام مقدس
۳۰۸	۶ - میثاق یهوه و دهفرمان
۳۱۷	۷ - ختنه - روزه - پرهیز غذایی
۳۲۱	۸ - معجزات
۳۲۷	۹ - نبوت
۳۴۳	۱۰ - منع امتزاج با دیگران

فصل ششم - ریشه قوانین و قصص کتاب مقدس

۳۵۴	۱ - ریشه قوانین
۳۶۰	۲ - شعائر
۳۶۱	۳ - ادبیات و روایات اساطیری کتاب مقدس

فصل هفتم

۳۷۹	کهنات و روحانیت معبدی
-----	-----------------------

فصل هشتم

۴۳۲	اخوانت و دین موسی
-----	-------------------

فصل نهم

۴۵۹	دین یهود و حکومت
۴۸۲	فهرست اعلام و اسامی خاص
۴۹۱	فهرست منابع خارجی

یادداشت: کتاب حاضر از نظر شکل تدوین با دیگر کتابهای این مؤسسه هماهنگی ندارد، کتاب تحقیقی در دین یهود پیش از این و در شرایطی خاص آماده شده و از نظر تدوین و تصحیح دارای کاستیهایی می باشد، پوزش ما را بپذیرید.
نشر نگارش

خواهشمند است پیش از خواندن کتاب اصلاحات زیر را انجام دهید:

صفحه	سطر	تادرس	درست	صفحه	سطر	تادرس	درست
۱۹	۱۱	محراب	محراب	۱۹	۱۹	پانوش ۱ - مذهبی کد با تشریفات مذهبی برپا می شد	محراب
۲۲	۲	از او	عساو	۲۲	۲۲	عساو	عساو
۲۸	۲۱	قلعه	قلعه	۲۸	۲۱	قلعه	قلعه
۳۳	آخر	کریستن	کریستن	۳۳	آخر	کریستن	کریستن
۵۴	۲۶	امور	آسور	۵۴	۲۶	امور	آسور
۵۵	۷	آریبی	عربی	۵۵	۷	آریبی	عربی
۵۸	۴	آنان عقب	آنان راعقب	۵۸	۴	آنان عقب	آنان راعقب
۵۹	۴	میدانده	میدانده	۵۹	۴	میدانده	میدانده
۶۳	۹	دنیاستی	دنیاستی	۶۳	۹	دنیاستی	دنیاستی
۶۴	۱۹	خودما	خودرا	۶۴	۱۹	خودما	خودرا
۶۶	۱	هاتور	هاتور	۶۶	۱	هاتور	هاتور
۶۹	۱۹	توجه	توجه	۶۹	۱۹	توجه	توجه
۷۰	۷	نهی خوردند	نهی خوردند	۷۰	۷	نهی خوردند	نهی خوردند
۷۰	۲۶	نامورا	نام اورا	۷۰	۲۶	نامورا	نام اورا
۷۳	۹	عادی	عاری	۷۳	۹	عادی	عاری
۷۳	۱۵	میزرائیم	میزرائیم	۷۳	۱۵	میزرائیم	میزرائیم
۷۷	۸	هریت	هریت	۷۷	۸	هریت	هریت
۷۷	آخر	پانوش است، ادا بعد در صفحه ۷۸		۷۷	آخر	پانوش است، ادا بعد در صفحه ۷۸	
۷۸	آخر	خرسوار	خرسوار	۷۸	آخر	خرسوار	خرسوار
۸۱	۴	پوشیده	پوشانیده	۸۱	۴	پوشیده	پوشانیده
۸۲	۱۷	از او	عساو	۸۲	۱۷	از او	عساو
۸۹	۱۹	سرزمین	سرزمینی	۸۹	۱۹	سرزمین	سرزمینی
۹۱	۱۰	جنگانه	جداگانه	۹۱	۱۰	جنگانه	جداگانه
۹۲	۱۹	روح	روح	۹۲	۱۹	روح	روح
۹۷	۲۵	هیت ها	هیت ها	۹۷	۲۵	هیت ها	هیت ها
۹۸	۱۲	شبه	شبه	۹۸	۱۲	شبه	شبه
۹۹	۱۳	مصرو	مصرو	۹۹	۱۳	مصرو	مصرو
۱۰۱	۲۱	خبیرو	خبیرو	۱۰۱	۲۱	خبیرو	خبیرو
۱۰۲	۱۰	یافته	یافتند	۱۰۲	۱۰	یافته	یافتند
۱۰۴	۱۰۴	خبیرو	خبیرو	۱۰۴	۱۰۴	خبیرو	خبیرو
۱۰۴	۱۳	دیوار غرب	دیوار غرب	۱۰۴	۱۳	دیوار غرب	دیوار غرب
۱۰۵	آخر	عامیه	عامیانه	۱۰۵	آخر	عامیه	عامیانه
۱۱۱	۶	روسبی	روسبی	۱۱۱	۶	روسبی	روسبی
۱۱۳	۲۱	گوش	گوشن	۱۱۳	۲۱	گوش	گوشن
۱۱۵	۱۳	مینوید	مینوید	۱۱۵	۱۳	مینوید	مینوید
۱۱۷	آخر	آورده	آورده	۱۱۷	آخر	آورده	آورده
۱۲۱	۲۲	می میرد	می مرد	۱۲۱	۲۲	می میرد	می مرد
۱۲۳	۵	می زنند	می سوزانند	۱۲۳	۵	می زنند	می سوزانند
۱۲۳	۱۶	زباوت	سباوت	۱۲۳	۱۶	زباوت	سباوت
۱۲۳	۱۶	سپاه یهود	سپاه یهود	۱۲۳	۱۶	سپاه یهود	سپاه یهود
۱۲۳	۲۱	سوزاند	سوزانند	۱۲۳	۲۱	سوزاند	سوزانند
۱۵۲	۱۹	لعل	لعل	۱۵۲	۱۹	لعل	لعل
۱۵۸	۸	مالیکت	مالکیت	۱۵۸	۸	مالیکت	مالکیت
۱۶۴	۶	ترک	ترک	۱۶۴	۶	ترک	ترک
۱۶۴	۲۴	تا آخر صفحه پانوش است		۱۶۴	۲۴	تا آخر صفحه پانوش است	
۱۶۵	آخر	آنرا یک از	آنرا از	۱۶۵	آخر	آنرا یک از	آنرا از
۱۶۶	۱۲	نابوده	نابود	۱۶۶	۱۲	نابوده	نابود
۱۷۰	۲۷	هرمانده	هرمانده	۱۷۰	۲۷	هرمانده	هرمانده
۱۷۱	۴	مبارز	مبارزه	۱۷۱	۴	مبارز	مبارزه
۱۷۱	آخر	مردم	مردم	۱۷۱	آخر	مردم	مردم
۱۷۲	۲۳	می شود	می شود	۱۷۲	۲۳	می شود	می شود
۱۷۵	۶	به آرزوی	به آرزوی	۱۷۵	۶	به آرزوی	به آرزوی
۱۷۸	۲۱	روایت	روایت	۱۷۸	۲۱	روایت	روایت
۱۷۹	۲۱	داده	داده	۱۷۹	۲۱	داده	داده
۱۸۱	۱	پناه	پناه	۱۸۱	۱	پناه	پناه
۱۸۲	۱۱	بار	بار	۱۸۲	۱۱	بار	بار
۱۸۲	۱۲	بروسی	بروسی	۱۸۲	۱۲	بروسی	بروسی
۱۸۷	۲۲	با رشد	با رشد	۱۸۷	۲۲	با رشد	با رشد
۱۹۸	۲۱	داشت	داشت	۱۹۸	۲۱	داشت	داشت
۱۹۹	۵	بیشتر	بیشتر	۱۹۹	۵	بیشتر	بیشتر
۲۰۰	۱۴	شده	شده	۲۰۰	۱۴	شده	شده
۲۰۳	۲۲	راید - اشر - اید	راید - اشر - اید	۲۰۳	۲۲	راید - اشر - اید	راید - اشر - اید
۲۰۶	۲۱	۱۲۲۵ هز	۱۲۲۵ هز	۲۰۶	۲۱	۱۲۲۵ هز	۱۲۲۵ هز
۲۰۹	۲۴	در این	در این	۲۰۹	۲۴	در این	در این
۲۱۳	۱۵	شدای	شدای	۲۱۳	۱۵	شدای	شدای
۲۱۴	۱۹	ازر	ازر	۲۱۴	۱۹	ازر	ازر
۲۱۵	۲۶	هبروهای	هبروهای	۲۱۵	۲۶	هبروهای	هبروهای
۲۱۵	آخر	پاترواس	پاترواس	۲۱۵	آخر	پاترواس	پاترواس
۲۱۷	۲۵	(زباوت)	(زباوت)	۲۱۷	۲۵	(زباوت)	(زباوت)
۲۱۷	۲۵	تشریح	تشریح	۲۱۷	۲۵	تشریح	تشریح
۲۱۸	۱۳	نها	نها	۲۱۸	۱۳	نها	نها
۲۱۸	۲۶ و ۲۵	حد سیاتی	حد سیاتی	۲۱۸	۲۶ و ۲۵	حد سیاتی	حد سیاتی
۲۱۹	آخر	وما	وما	۲۱۹	آخر	وما	وما
۲۲۰	۲۳	کلهه	کلهه	۲۲۰	۲۳	کلهه	کلهه
۲۲۴	۱	یهود	یهود	۲۲۴	۱	یهود	یهود
۲۲۴	۵	دللی	دللی	۲۲۴	۵	دللی	دللی
۲۲۴	۱۹	کلیسانی	کلیسانی	۲۲۴	۱۹	کلیسانی	کلیسانی
۲۲۵	۱۵	هونوتیئت	هونوتیئت	۲۲۵	۱۵	هونوتیئت	هونوتیئت
۲۲۵	۱۶	میدید	میدید	۲۲۵	۱۶	میدید	میدید
۲۲۹	۳	تقدس	تقدس	۲۲۹	۳	تقدس	تقدس
۲۳۱	۲۶	معلق	معلق	۲۳۱	۲۶	معلق	معلق
۲۳۲	۶	یساهای	یساهای	۲۳۲	۶	یساهای	یساهای
۲۳۶	۷	د - مکان یهود	د - مکان یهود	۲۳۶	۷	د - مکان یهود	د - مکان یهود
۲۳۶	۱۲	گیرده	گیرده	۲۳۶	۱۲	گیرده	گیرده
۲۳۷	۸	مذهبی	مذهبی	۲۳۷	۸	مذهبی	مذهبی
۲۳۷	۲۷	گنزارت	گنزارت	۲۳۷	۲۷	گنزارت	گنزارت
۲۳۸	۲۰	موعد	موعد	۲۳۸	۲۰	موعد	موعد
۲۴۰	۲	پانیم	پانیم	۲۴۰	۲	پانیم	پانیم
۲۴۰	۱۲	کاهنبن	کاهنبن	۲۴۰	۱۲	کاهنبن	کاهنبن
۲۴۰	۱۳	قدس القداس	قدس القداس	۲۴۰	۱۳	قدس القداس	قدس القداس
۲۴۲	۱۶	خشمگین	خشمگین	۲۴۲	۱۶	خشمگین	خشمگین
۲۴۲	۲۴	نظیر	نظیر	۲۴۲	۲۴	نظیر	نظیر
۲۴۵	۶	مجله	مجله	۲۴۵	۶	مجله	مجله
۲۴۷	۱۴	میشود و ابراهیم	میشود و ابراهیم	۲۴۷	۱۴	میشود و ابراهیم	میشود و ابراهیم
۲۴۹	۷	بینند	بینند	۲۴۹	۷	بینند	بینند
۲۵۴	آخر	نور روز	نور روز	۲۵۴	آخر	نور روز	نور روز

صفحه	سفر	فرد	نادرست	درست
۳۹۳	۱۹	اخبار و دین	اخبار و دین	اخبار و دین
۳۹۵	آخر	شما کاهنان	شما کاهنان	شما کاهنان
۳۹۹	۱۴	مدیه‌های بی	مدیه‌های بی	مدیه‌های بی
۴۰۰	۲۴	بیهوده	بیهوده	بیهوده
۴۰۱	۲۵	تا پایان صفحه میان نوشت است	تا پایان صفحه میان نوشت است	تا پایان صفحه میان نوشت است
۴۰۱	۲۶	مصرف	مصرف	مصرف
۴۰۱	۲۷	سبتر از همه به پرچی	سبتر از همه به پرچی	سبتر از همه به پرچی
۴۰۴	۲۱	تحقیق آنان	تحقیق آنان	تحقیق آنان
۴۰۵	۵	میدهند	میدهند	میدهند
۴۰۷	۱۱	وزاز	وزاز	وزاز
۴۰۸	۴	دین یهود	نشده از دین یهود	دین یهود
۴۱۳-۴۱۴	۴۱۳-۴۱۴	چند بار آمده	سختترین	سختترین
۴۱۵	۲	فیرمانت	فیرمانت	فیرمانت
۴۱۸-۴۱۹	۴۱۸-۴۱۹	چند بار آمده	سختترین	سختترین
۴۱۸	۲۲	سیندریون	سیندریون	سیندریون
۴۱۸	۲۲	سیندریوم	سیندریوم	سیندریوم
۴۲۰	۸	تعظیم	تعظیم	تعظیم
۴۲۰	۱۸	یهوه	یهوه	یهوه
۴۲۵	۱۱	اسارت در بند	اسارت در بند	اسارت در بند
۴۲۵	آخر	فهرر	فهرر	فهرر
۴۲۸	۱۵	شمشیر زبان	شمشیر زبان	شمشیر زبان
۴۳۰	۳	سلسله	سلسله	سلسله
۴۳۰	۴	صدیقون	صدیقون	صدیقون
۴۳۱	۱۲	شده	شده	شده
۴۳۲	۱۷	درازا	درازا	درازا
۴۳۴	۴	آتن	آتن	آتن
۴۳۴	۴	امنیت	امنیت	امنیت
۴۳۴	۱۳۰۵	هیکسوسها	هیکسوسها	هیکسوسها
۴۳۵	آخر	یونانیان	یونانیان	یونانیان
۴۳۷	۱۴	آخت	آخت	آخت
۴۳۸	۷	مبارز ماخناس	مبارز ماخناس	مبارز ماخناس
۴۳۹	۱۱	امپراطوری	امپراطوری	امپراطوری
۴۳۹	۱۴	جهانی بود	جهانی بود	جهانی بود
۴۳۹	۱۸	توسعه	توسعه	توسعه
۴۴۰	۷	نگارزنده	نگارزنده	نگارزنده
۴۴۵	۱	ویگال	ویگال	ویگال
۴۴۸	۱۹	عرفانی‌اند	عرفانی‌اند	عرفانی‌اند
۴۴۹	۱۴	زع	زع	زع
۴۵۳	۱۰	مدیانین	مدیانین	مدیانین
۴۵۵	آخر	فرویه	فرویه	فرویه
۴۶۱	۷	زنگ	زنگ	زنگ
۴۶۱	۱۵	دیگران	دیگران	دیگران
۴۶۴	۲۶	از تحولات جامعه	از تحولات جامعه	از تحولات جامعه
۴۶۷	۲۰	فزون می‌گرفت	فزون می‌گرفت	فزون می‌گرفت
۴۷۱	۲	اسفار ویم	اسفار ویم	اسفار ویم
۴۷۱	آخر	مسلوب	مسلوب	مسلوب
۴۷۱	آخر	مرتکب نشوه	مرتکب نشوه	مرتکب نشوه
۴۷۲	۴	پایها	پایها	پایها
۴۷۷	۱۱	تجر	تجر	تجر
۴۷۷	۱۱	اندالها	اندالها	اندالها
۴۷۷	۱۳	مضیت	مضیت	مضیت
۴۷۸	۲۰	دیا سپورا	دیا سپورا	دیا سپورا
۴۷۹	۱۲	دو آسیاسنگ	دو آسیاسنگ	دو آسیاسنگ
۴۸۱	۲۰	فرد	فرد	فرد

صفحه	سفر	فرد	نادرست	درست
۲۵۷	۱۴	میروند	میروند	میروند
۲۵۸	۶	اثری از این	اثری از این	اثری از این
۲۵۹	۱	اصلی	اصلی	اصلی
۲۶۲	۲۲	قصاوت	قصاوت	قصاوت
۲۶۲	آخر	درباره	درباره	درباره
۲۶۴	۶	نمی‌توان	نمی‌توان	نمی‌توان
۲۶۷	۱۱	راستی	راستی	راستی
۲۷۰	۱۲	تفسیری	تفسیری	تفسیری
۲۷۱	۸	اموان	اموان	اموان
۲۷۲	۱۲	بلکه	بلکه	بلکه
۲۷۴	۱۲	متحجر	متحجر	متحجر
۲۷۵	۲۶	تبلیغ	تبلیغ	تبلیغ
۲۷۶	۴	دیگر	دیگر	دیگر
۲۷۷	۵	نه برای	نه برای	نه برای
۲۷۸	۱۸	محراب (مذبح)	محراب (مذبح)	محراب (مذبح)
۲۷۹	۲۱	نروی	نروی	نروی
۲۸۰	۱۲	مذبح	مذبح	مذبح
۲۸۴	۱۰	تججر	تججر	تججر
۲۸۹	۲۰	نظریه	نظریه	نظریه
۲۸۹	آخر	فرز ندارد شنخود	فرز ندارد شنخود	فرز ندارد شنخود
۲۹۳	۱۵	آخر سفر بیاید ز نکیان = صدوقیان	آخر سفر بیاید ز نکیان = صدوقیان	آخر سفر بیاید ز نکیان = صدوقیان
۲۹۴	۱۱	ملیکی	ملیکی	ملیکی
۲۹۸	۲	بود	بود	بود
۲۹۹	۹	میدانده	میدانده	میدانده
۲۹۹	آخر	فیلو	فیلو	فیلو
۳۰۳	۱۲	هفت هفته	هفت هفته	هفت هفته
۳۰۴	۱۱	نامیده است	نامیده است	نامیده است
۳۱۳	۱۷	همسایه است	همسایه است	همسایه است
۳۱۶	۲۳	سکونت	سکونت	سکونت
۳۱۶	آخر	عربی‌ها	عربی‌ها	عربی‌ها
۳۱۷	۳	عربی‌ها	عربی‌ها	عربی‌ها
۳۱۷	۷	دهلیزی	دهلیزی	دهلیزی
۳۲۰	۳	مکرماند	مکرماند	مکرماند
۳۲۰	۴	آهارا	آهارا	آهارا
۳۲۴	۲	چرا اوراد	چرا اوراد	چرا اوراد
۳۲۶	۱۸	روشن نشده	روشن نشده	روشن نشده
۳۲۶	۲۲	امامزده‌ها	امامزده‌ها	امامزده‌ها
۳۲۶	۲۵	دوران	دوران	دوران
۳۲۷	۱۲	دین یهوه	دین یهوه	دین یهوه
۳۲۹	۲۳	نبی یهوه	نبی یهوه	نبی یهوه
۳۲۹	آخر	قوه‌ها	قوه‌ها	قوه‌ها
۳۳۱	۱۹	باخدا یان	باخدا یان	باخدا یان
۳۳۱	۲۵	تا بود دانسته	تا بود دانسته	تا بود دانسته
۳۳۳	۱۵	جالست	جالست	جالست
۳۳۳	۱۸	دنیا میسم	دنیا میسم	دنیا میسم
۳۳۶	۱۸	بمعنی	بمعنی	بمعنی
۳۳۷	۲۷	کنده است	کنده است	کنده است
۳۳۴	۱۶	خیانت	خیانت	خیانت
۳۳۴	۲۰	مرحله	مرحله	مرحله
۳۳۸	۱۸	از این	از این	از این
۳۵۲	۱۳	اکثریتی	اکثریتی	اکثریتی
۳۶۴	۲۰	ذلت‌هایی	ذلت‌هایی	ذلت‌هایی
۳۶۹	۱۷	خدای آ	خدای آ	خدای آ
۳۷۳	۱۴	میروند	میروند	میروند
۳۷۴	۱۵	کنده ریاعدد	کنده ریاعدد	کنده ریاعدد
۳۷۹	۲	مت صبین	مت صبین	مت صبین
۳۸۰	آخر	پروزمیت	پروزمیت	پروزمیت
۳۸۰	۱۲	بر میتره (پسر قانون)	بر میتره (پسر قانون)	بر میتره (پسر قانون)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مقدمه

کتاب مقدس یهودیان در شکل کنونی خود مجموعه ایست از رسالات تقریباً مستقل که بوسیله نویسندگان بسیاری با استفاده از روایات و قصص قومی محفوظ در خاطر مردم، اسطوره‌ها و حکایات و رسوم و آداب اقوام مختلف شرق نزدیک و یا آثار پراکنده‌ای که در گوشه و کنار ثبت شده بودند، در ادوار متفاوت، اقتباس، جمع‌آوری، تنظیم و تدوین گردیده‌اند و پس از بارها تجدید نظر اصلاح، ترمیم و تکمیل بصورت امروزی درآمده‌اند. چون از نسخ اصلی این رسالات هیچ اثری در دست نیست و هیچگونه شواهد تاریخی نیز در تائید مطالب آنها وجود ندارد، تعیین مولفین و تاریخ تحریر و چگونگی تنظیم این روایات بهیچوجه میسر نمی‌باشد و فقط با استفاده از اشارات و نشانه‌های مختلف، که در خود کتاب باید به جستجوی آنها پرداخت، میتوان به نظریاتی دست یافت که تا اندازه‌ای مورد تائید و قبول اکثریت صاحب نظران بی طرف قرار گیرد.

چون مسیحیت بر مبانی فقهی و تلقینی و روایات و قصص دین یهود بنا شده و شاخه‌ای از این دین محسوب میگردد، رساله‌های کتاب مقدس مورد تائید و قبول کلیسای مسیحی نیز قرار گرفته است و بهمین جهت در حفظ، تقدیس و تعبیر این کتاب دو کلیسای مختلف قرنهای متمادی فعالیت داشته‌اند. رسالاتی را که مجموعه کتاب مقدس و اصول تعلیمات دین یهود را تشکیل می‌دهند به یونانی کانن مینامند که به معنی میزان و مقیاس است. بعبارت دیگر این تعلیمات ترازوی ایمان و اعتقاد مؤمنین میباشند. اصطلاحات یونانی از اینجهت بیشتر بکار برده میشود که تنظیم اصولی کتاب مقدس در دوران تسلط فرهنگ یونانی و به

این زبان انجام پذیرفته است. کلیسای مسیحیت این مجموعه را اسکرپتورا مینامید که بمعنی نوشته است و از کلمه لاتین اسکرپتورا بمعنی سند مقدس گرفته شده است. در فرهنگ نو اصطلاح بیبل را بکار میبرند که از کلمه یونانی بیبلوس بمعنی کتاب مشتق شده است. مسیحیان برای این مجموعه همچنین نام عهد عتیق یا وصیت قدیم را بکار می گیرند. در بررسی و تحقیقات دانشمندان بیشتر از این اصطلاح استفاده می شود. مسیحیان معتقدند که خداوند در دوران شیوخ اسرائیل میثاقی با این قوم بسته و در دوران موسی این عهد را تجدید نموده است این پیمان مقدمه میثاق با همه مردم جهان و مژده ظهور حکومت مسیح و پسر خدا بوده است که در انجیل اعلام گردیده است. پس کتاب مقدس یهودیان که حاوی پیمان اولیه است، عهد قدیم، و انجیل مسیحیان که شامل مژده نوین است، عهد جدید، و بیبل مجموعه این دو میثاق میباشد. در کتاب جهان بیبل نوشته پانزده استاد محقق و خبره کلیسایی چنین آمده است: «خداوند پله به پله جلورفت. او قلمرو حکومت خود را ابتدا در بین یک قوم مشخص شرقی باستانی که اسرائیل نام داشت بر پا میدارد و عظمت خود را با ظرفیت محدود و سعی و کوشش مادی و زمینی او هم آهنگ میسازد. این میثاق قدیمی که برای قوم اسرائیل معین شده بود در واقع زمینه را برای عهد جدید مهیا میسازد که در آن میثاق گذشته به کمال و نهایت خود میرسد. خداوند در اینجا خود را بطور تمام و کمال در عیسی مسیح ظاهر میسازد که بوسیله او آمرزش و نجات الهی برای بشر قابل دسترسی میشود».

در زبان لاتین تستامنتوم بمعنی وصیت و میثاق است. در یونانی به این میثاق دیاتک می گویند و به عبری آنرا بریت مینامند. اصطلاح عهد عتیق و عهد جدید برای اولین بار در انجیل متی ۲۶/۲۸ و نامه دوم پاولوس به قرنطیان ۳/۱۴ ذکر شده و کلمه تستامنتوم بجای دیاتک یونانی ترجمه گردیده است.

یهودیان کتاب مقدس را به سه بخش تقسیم می کنند.

۱- تورات. تورا در عبری به مفهوم قانون و دستور است.

۲- نبییم یا نبی ها، که مشتمل بر رسالات منتسب به نبی های اسرائیلی است.

۳- کتوبیم یا کتب و به کلام صحیح نوشته ها، که رسالات تعلیمی و تربیتی دین یهود

است.

کل این مجموعه را یهودیان با کلمه تنک (تنخ) تلخیص می نمایند که از حروف اول نامهای این سه بخش ترکیب شده است تورات از پنج رساله تشکیل شده است که شامل روایاتی است از دوران موسی و دستورات و قوانینی که به موسی نسبت داده میشود. بهمین

جهت این رسالات را کتب موسی نامیده‌اند و معتقدند که مضامین آنها مستقیماً از جانب یهوه خداوند اسرائیل به موسی وحی شده و او به اسرائیلیان اعلام کرده است. این کتب را همچنین کتب قانون و یا قانون موسی نیز نامیده‌اند. تورات از قدیم کتاب اصلی و بنیانی دین یهود را تشکیل می‌داده است و رسالات دیگر بتدریج بر آن افزوده شده است. تورات را در قدیم بر روی طومارها یا نوارهایی از پاپیروس و یا پوست حیوانات مینوشتند و گاهی نیز برای این کار از ورقه‌های مس نیز استفاده می‌نمودند و آنرا در صندوقچه یا محفظه‌ای در معابد حفظ می‌کردند. از قرن دوم میلادی اصطلاح خاص یونانی را برای این پنج رساله بکار می‌بردند و آنها را پنتاتویخ، یا پنج طومار مینامیدند که اکنون نیز معمول است. قرائت تورات در هنگام جشنها و مراسم مذهبی در کنیسه‌ها و اجتماعات دینی از مهمترین آداب و مراسم بشمار میرفت و هنوز هم در شمار مهمترین عبادات و شعائر مذهبی یهودیان است در عبری طومارهایی را که دعاها و دستورات مذهبی بر آنها نوشته میشد **مگیلوت** مینامیدند. در مجموعه عبری، هر یک از این پنج طومار به نام جمله آغازی بخش اول آن نام گذاری شده است. این جملات عبارتند از:

۱- **پرشیت** یا **در آغاز** (در آغاز خدا زمین و آسمان را آفرید...)
 ۲- **والله شمت** یا **و اینها هستند نامها** (و اینها نامهای بنی اسرائیلیانند که به مصر آمده بودند...)

۳- **وتی گزه** یا **واوندا داد** (واوندا داد موسی را...)
 ۴- **وتیه دتیریا واوسخن گفت** (و یهوه سخن گفت به موسی در صحرای سینا)
 ۵- **الله حیه باریم** یا **اینها هستند کلمات** (اینها هستند کلماتی که موسی در برابر اسرائیلیان بر زبان آورد)

کتاب پنجم را در ضمن تکرار و رونوشت تورات، یا میشنه هت تورا، مینامیدند زیرا معتقد بودند این همان طوماریست که در قرن هفتم ق.م. در معبد یافت شده و کتاب دوم قانون و یا رونوشت آن بوده است.

در ترجمه یونانی تورات نام رسالات این مجموعه را به موضوعات مورد بحث آنها نام گذاری کرده‌اند و در ترجمه لاتین نیز همین نامها را برگزیده‌اند که عبارتند از:

۱- کتاب اول موسی یا **گنزیس** که به یونانی و لاتین به معنی آفرینش یا پیدایش است.
 ۲- کتاب دوم موسی یا **اکسُدس** (به لاتین **اکسُدوس**) به معنی خروج
 ۳- کتاب سوم موسی یا **لوبتیگون** (به لاتین **لوتیکوس**) به معنی کتاب لوی‌ها یا

دستورات شعائری

۴- کتاب چهارم موسی یا آرتموی (نومری به لاتین) به معنی اعداد

۵- کتاب پنجم موسی یا دئوترتومئون (به لاتین دئوترترو نومیوم) یا قانون دوم

کتاب پیمبران شامل رسالات زیر است:

یوشع (یهوشوعا). قضات (شوفتیم) ساموئل (شموئیل). شاهان (ملکیم). ایسایا (ایشایاهو = اشعیا) یرمیا، حزکیل (یزخکهل).

و ۱۲ مقاله نسبی های کوچک، که مقصود کوتاه بودن مقالات آنانست نه کم اهمیت بودن خودشان هوزآ (هوشیا). یوال. عاموس. اوبادیا، یونا (یونس) میکا. ناحوم. هاباکوک. زفانیا. هاگایی. زاخاریا (ذکریا) ملخیا (ملئخی)

تلفظ عبری برخی از این نامها کمی با آنچه در بالا ذکر شده است اختلاف دارد ولی تفاوت جزئی است. در برخی از منابع رساله یوشع را ضمیمه پنج رساله موسی مینمایند و نام هکزاتویخ یا شش طومار را بر آن می نهند و در بعضی دیگر چهار کتاب اول موسی را یک مجموعه بحساب آورده و به آن تتراتویخ یا چهار طومار مینامند.

در بخش سوم کتاب مقدس نظر کلیسای مسیحیت و روحانیت یهود یکسان نیست. رسالاتی که یهودیان فلسطین آنها را در کائن خود پذیرفتند عبارتند از: مزامیریا پزالمز (تهیلیم). کتاب ایوب. پند و امثال (میشله شلمه یا امثال سلیمان قشل در عبری بمعنی مثل است و میشله امثال است)

سرودهای عاشقانه یا سرود سرودها (شر-ها - شیریم). گهلته. استیر. دانیل. عزرا - نهمایا، تاریخ وقایع روزیا کرونیکل (دبیر هتایمیم = حوادث ایام). مزامیر را در ضمن، سرودهای ستایش می نامند که ترجمه تهیلیم است. این کلمه از مفهوم هلال بمعنی هلله کردن و ستودن اخذ شده است.

به این ترتیب در کائن یهودیان فلسطین رو بهمرفته ۲۴ کتاب پذیرفته شد که بنام کائن اول معروف است. جامعه یهودیان یونانی زبان مصر که قبل از مسیحیت دارای اهمیت و اعتبار فراوان بود مقالات دیگری را در زمره نوشته های کتاب مقدس بشمار آورده و آن مجموعه را کائن دوم نامیدند. ولی بالاخره در حدود یکصد سال پس از میلاد مسیح همه یهودیان در همان کائن اول توافق کردند و در شورای مذهبی یا سینودیمینه آنرا تثبیت نمودند.

کلیسای مسیحیت هفت رساله از کائن دوم را انتخاب نمود و بر کائن اول افزود. این

هفت رساله عبارتند از: نوبیت. یودیت. مکابه اول و دوم (مکوه). باروخ. حکمت (حکمت سلیمان) بن سیرا (یهوشوع بن سیراخ) علاوه بر آن بخشهایی بر کتابهای استرودانیل افزوده شد. با جدا ساختن دو کتاب ساموئل، دو کتاب وقایع روز، دو کتاب شاهان، دو کتاب عزرا و نهمیا و ۱۲ مقاله نبی‌های کوچک از هم، در کائن کلیسا جمع رسالات کتاب عهد عتیق به ۴۶ عدد بالغ گردید.

پس از تحول پروتستانتیسم مارتین لوتر بنیان گذار این فرقه هفت رساله کائن دوم را مجدداً از کتاب مقدس خارج کرد و آنها را آپوکریف یا نوشته‌های غیر اصیل و مشکوک خواند.^۱ به این ترتیب در کلیسای پروتستاننت همان ۲۴ رساله کائن اول، که با تجزیه رسالات از یکدیگر به ۳۹ رساله بالغ می‌گردید، پذیرفته شد. از نظر روحانیت یهودی و مسیحی کتاب مقدس بطور کامل کلمات الهی است و از جانب خداوند به مؤلفین و حتی مصححین این رسالات وحی و الهام شده است. از ابتدای ظهور کلیسای مسیحی در اجتماعات سران روحانیت این دین، که به کنسبل نامیده میشود، بارها تاکید شده است که مؤلف این کتاب خداوند است و او توسط روح القدس به نویسندگان مختلف مطالب آنرا الهام نموده است. برای نمونه اشاره می‌کنم به پیش گفتار کتاب مقدس بنام بیبل واحد که توسط هیئت مدیره کلیسای مشترک کاتولیک و پروتستاننت چندین کشور اروپائی و تحت نظر گروه زیادی از اساتید و خبرگان کلیسا تنظیم شده است. در این مقدمه چنین آمده است:

«خداوند مصنف کتاب مقدس است. تألیف الهی سبب میشود که کتاب مقدس را کلام خدا بدانیم، نظری که کلیسا پیوسته آنرا پیروی کرده است. این برداشت از کتاب مقدس در مرحله اعلا سبب ارزش و اعتبار مطلق آن بصورت حقیقت خطاناپذیری می‌گردد. از اینجهت میتوان گفت کتاب مقدس به صورتی به محررین این رسالات الهام شده است که خداوند مصنف آن بحساب آید». از همین دید است که کتاب مقدس را گاهی نیز کلام الله، مینامند. در کتاب مقدس نیز بارها به کلام خدا اشاره شده است (یرمیا ۲۳/۲۹، ۱/۱۲ و بخصوص بطور مکرر در انجیل).

مبنای کتاب مقدس یهودیان یونانی زبان، که دیگر یهودیان نیز تحت تاثیر آن قرار گرفته‌اند، مجموعه‌ایست بنام سپنوا گینتا بمعنی هفتاد که در توجیه آن قصه زیر روایت ۱- آپوکریف در زبان یونانی بمعنی مخفی و اسرار آمیز است و به رسالات مشکل و کتب اسرار هم اطلاق میگردد.

میشود:

بطلمیوس دوم (۲۴۷-۲۸۵ ق.م) پادشاه مصر به توصیه کتابدارش که آتنی تبعید شده‌ای بنام دمتریوس بود، سفیری به بیت المقدس فرستاد و از کاهن اعظم اورشلیم بنام الازار خواهش کرد تعدادی از دانشمندان یونانی زبان و عالم به دستورات موسی را بفرستند تا این قوانین را برای نگاهداری در کتابخانه معروف سلطنتی مصر به یونانی ترجمه کنند. الازار از هر قبیله اسرائیل ۶ دانشمند برمی‌گزیند و ۷۲ خبره تورات را که آشنا به زبان یونانی بودند به مصر می‌فرستد و این ۷۲ دانشمند در جزیره فاروس به مدت ۷۲ روز رسالات موسی را ترجمه می‌کنند که همان سپتواگینتاست. با اندکی توجه در این روایت روشن میشود که ما با یک قصه روبرو هستیم نه یک گزارش تاریخی. در آن دوران نه تنها اثری از ۱۲ قبیله اسرائیل وجود نداشت بلکه در تمام فلسطین هم ۷۲ متخصص تورات که به زبان یونانی تسلط کامل داشته باشند یافت نمی‌شد چه رسد در بیت المقدس. اعتبار جامعه یهودیان مصر نیز بیش از آن بوده است که برای ترجمه یونانی تورات احتیاج به وارد کردن متخصص از فلسطین داشته باشند. انتخاب عدد $72 = 6 \times 12$ نیز دارای ریشه شعاعی است. پس از ترجمه بخشی از تورات، که مسلماً بتدریج صورت پذیرفته است، بقیه بخشهای کتاب مقدس نیز رفته رفته بر آن افزوده شد و نام سپتواگینتا به آن مجموعه تعلق گرفت. امروز این مجموعه را گرکا مینامند که قدیمی‌ترین ترجمه یونانی کتاب مقدس است. گرکا چون مورد توجه و تائید کلیسای مسیحیت واقع شد روحانیت یهود از آن فاصله گرفت و خود مجدداً به ترجمه این مجموعه پرداخت و در حدود قرن دوم میلادی آکیلا و سپس ثودوسیون در جوامع یهودی یونانی زبان اعتبار یافت. آثار و نشانه‌هایی در دست است که میرساند حتی تورات به شکل کنونی در اوایل مسیحیت نیز تکمیل نشده بوده است. از روایات یوزفوس مورخ و محقق مشهور یهودی قرن اول میلادی که مؤلف تاریخ یهود است، چنین برمی‌آید که او هم از تمام تورات آگاهی نداشته است. در نتیجه میتوان پذیرفت که در زمان او هنوز تورات شکل کنونی را نیافته بوده است. در سال ۳۸۳ میلادی به دستور پاپ داماسوس یکی از پدران مشهور کلیسا بنام هیرونیموس مقدس ترجمه لاتین این مجموعه را از یونانی آغاز کرد که بنام وولگاتا معروف گردید. این اصطلاح از کلمه وولگریا عامی مشتق شده و مقصود آن بوده است که این نسخه برای عموم و بین همه مردم توزیع گردیده است. ترجمه و تصحیح و ترمیم کتاب مقدس قرنهای ادامه یافت. هر چند کلیسای مسیحیت منابع اصلی خود را سه نسخه قدیمی بنامهای سینائی نیکوس، واتیکانوس، و الکساندرینوس مینامد و آنها را به قرن چهارم میلادی منسوب

میسازد ولی در حقیقت آنچه امروز بنام عهد عتیق در اختیار کلیساست نتیجه قرن‌ها تحول و تغییر شکل است و هیچ منبع دست نوشته معتبر به زبان اصلی که عبری است، حتی از نیمه هزاره اول ق.م نیز در دست نیست.

زبان اصلی کتاب مقدس یهودیان عبری و آرامی است و بهمین جهت نیز میبایستی در ترجمه از نسخ اصلی بهره گرفته میشد. دست نوشته‌های عبری در اختیار روحانیت یهود قرار داشت که بدقت از آنها محافظت مینمودند و مسیحیان به نسخه یونانی دسترسی داشتند. در بین یهودیان برای تنظیم و تفسیر کتاب مقدس از روایات منقول و سینه به سینه، که هازورا نامیده میشد، بهره می‌گرفتند و راویان یا هازورت‌ها برای این کار مدرسه و علم خاصی بوجود آورده بودند (مانند علم احادیث) و در بابل و فلسطین و سوریه روشهای مختلفی را بکار میبردند تا آنکه بالاخره مکتب تیرریاس در کنار دریاچه گنزارت (فلسطین) رهبری یافت که تحت ریاست خانواده بن‌آشر اداره میشد. رهبری این مکتب به سنت موروثی بودن روحانیت، به وراثت منتقل می‌گردید.

قدیمترین نسخه‌ای که توسط این مکتب از کتاب مقدس تنظیم گردیده و هنوز موجود است نسخه‌ای از نبییم است متعلق به ۸۹۵ ب.م که توسط موشه بن‌آشر نوشته شده است، و نسخه‌ای از کتاب مقدس (کانن دوم) در ۹۰۰ ب.م توسط هارون بن‌آشر، که متعلق به سینا گوگ (کنیسه) حلب بوده است.

این نسخه‌ها در حقیقت قدیمترین آثار دست نوشته عبری از عهد عتیق است. نسخه‌های دیگری چون رساله موزه لنینگراد و نسخه بن‌نفتالی... وجود دارد که همه نسبت به نسخ بالا متاخرند.

در سال ۱۹۴۷ در منطقه وادی کومران ساحل بحرالمتیت طومارهایی در غارهای آن منطقه کشف شد که به حدود قرون اول قبل و بعد از مسیحیت تعلق داشتند. در این طومارها قطعاتی نیز از کتاب مقدس وجود داشت که مهمتر از همه آنها کتاب یسایا (اشعیا) است که تقریباً بطور کامل بدست آمده است.

در قرون گذشته آثار تقلبی فراوانی ظاهر شد که جاعلین آنها مدعی بودند نسخ تورات موسی را یافته‌اند. یکی از مشهورترین این آثار توراتی بود بنام طفرای مقدس نابلوس که در قرن چهاردهم میلادی ظاهر شد و در متن آن تاریخ تحریر رساله را سال ۱۳ ورود اسرائیلیان به کنعان ذکر کرده بودند! البته اگر این تاریخ تأیید میشد نظریات محققین بکلی دگرگون میگردید و انتساب تورات به موسی مسلم میشد. نویسنده این طفرای که در روی بیست پوست

گوسفند نوشته شده بود، کاهن پینحا (یافینخا) نامبرده میشد. که او را همان فرزند الازار پسر هارون و از همراهان موسی توجیه می کردند. بهمین جهت نیز این رساله را التورات الفینخاسیه نامیدند. این تورات همچنین به طومار الفتح نیز معروف شده بود.

پس از بررسی و تحقیق دقیق مشخص شد که این کتاب وابسته به پینحاپسرالازار کاهن دمشق بوده است و تاریخ تحریر آن ۱۳۱۸ میلادیست!! بعبارت دیگر فقط ۲۵۰۰ سال تاریخ تنظیم آنرا به عقب کشیده بوده اند!

از آن زمان که ثابت شد تورات حتی پس از تبعید نیز کامل نشده بوده است و نه تنها در دوران موسی که قرن‌ها پس از او نیز یک چنین مجموعه‌ای وجود نداشته است، دیگر امکان ظهور چنین نوشته‌های فانتزی بکلی از میان رفت. ترجمه‌های مختلف کتاب مقدس نیز در سراسر اروپا با اختلافات بسیار پراکنده شده بود. بنابه گزارش مؤلفین جهان بیبل فقط در آلمان قرون وسطی در حدود چهار هزار نسخه مختلف دست نویس وجود داشته است.

در قرون اخیر سعی شد که برای ترجمه کتاب مقدس از نسخ معتبر عبری استفاده گردد. بخصوص لوتر در ترجمه معروف خود از این نسخه بهره گرفته است. یکی از جدیدترین ترجمه‌های کتاب مقدس بزبان آلمانی که از نسخه‌های معتبر و زیر نظر مؤسسات تحقیقاتی کلیساهای مهم آلمان، اطریش، لوگزامبورگ، سوئیس و بلژیک تهیه شده است، مجموعه بیبل وحدت است که در رساله ما نیز مورد استفاده قرار گرفته است.^۱

باید خاطر نشان سازم که در مورد دین یهود محققین و دانشمندان یهودی نیز تحقیقاتی نموده‌اند که در بررسیهای ما نیز به آنها اشاره خواهد شد ولی روحانیت یهود خود را محتاج به این تحقیق ندانسته است. به دلایلی که در ضمن تشریح دین یهود به آن آشنا خواهیم شد این دین کیشی است قومی و یهودیان هرگز سعی نکرده‌اند غیر یهودانیان را به دین خود برگردانند. خواهیم دید که میثاق یهوه، یا پایه اصلی دین یهود، فقط با قوم اسرائیل که یودا یکی از قبایل آنست، منعقد گردیده است و غیر اسرائیلی اصولاً در این میثاق نمی‌تواند نقشی داشته باشد.

از طرفی یهودیان، که همان یهودانیانند، پس از تبعید خود را تنها وارث دین اسرائیل دانستند و در طول زمان به یکی از متعصب‌ترین اقوام جهان مبدل گردیدند. در بین این قوم برای توجیه اعتبار کتاب مقدس احتیاج به هیچگونه تبلیع نیست و یهودیان بدون چون و چرا

۱- علاوه بر بیبل وحدت از ترجمه‌های لوتر و برخی دیگر از محققین نیز استفاده شده است.

به تقدس و اعتبار این رسالات ایمان دارند. نظام تربیتی فرزندان یهودی چنانست که از اولین سالهای عمر خود با سینا گوگ و تورات آشنا می شوند و در تمام دوران حیات در یک فضای مذهبی رشد می کنند و چنان از این تبلیغات و تعلیمات پر میشوند که ناخودآگاه هویت کامل یهودی می یابند بطوریکه در جامعه یهود قومیت و دین با هم درمی آمیزند. مسلم است در یک چنین قومی کمتر جای شک و تردید است و آنجا که یقین حاکم است به تحقیق و بررسی نیازی نیست. در ضمن چون دین یهود به دلیل قومی بودن هرگز مسیونری و تبلیغی نبوده است پس روحانیت یهود هیچگونه الزامی در اثبات واقعیت روایات دینی برای یهودیان و غیریهودیان احساس نمی کرده است. برعکس مسیحیت یک کیش جهانی و مسیونری است و تمام فعالیت کلیسای مسیحیت در ۱۸ قرن گذشته مصروف به توسعه و تثبیت امپراطوری کلیسا شده است. چون پایه اصلی دین مسیح بر کتاب عهد عتیق استوار است، کلیسا بالاچاره در باره اثبات و تثبیت روایات این مجموعه سعی فراوان نموده است بخصوص از آن زمان که با تحول علمی قرون اخیر تردیدهایی در اعتبار روایات و اصول طرح شده در کتاب مقدس رواج یافت و نظریات کلیسا مورد انتقاد قرار گرفت، دانشمندان مسیحی به کوشش و تحقیق خود در این باره افزودند تا جائیکه خود کلیساها نیز مجبور شدند مؤسسات تحقیقاتی و انجمنهای علمی برای بررسی کتاب مقدس تشکیل دهند. ترس کلیسا از این است که با بی اعتبار شدن روایات کتاب مقدس، پایه مسیحیت که بر این روایات استوار است نیز متزلزل گردد.

و کورنفلد دانشمند و محقق آلمانی مینویسد «اگر تاریخی بودن روایات اسرائیلیان مردود شود پایه اعتقادات آنها نیز در هم خواهد ریخت و نتیجتاً دین ما مسیحیان نیز بی اعتبار و ناصحیح خواهد شد»

بعبارت دیگر بخاطر نجات دین خود نیز شده مسیحیان باید سعی کنند تاریخی و واقعی بودن روایات و اصول کتاب مقدس را به اثبات رسانند!
به دلایل بالا در بررسی های آتی ما نظریات کلیسای مسیحیت و محققین مسیحی بیشتر مورد بحث قرار خواهد گرفت.

فصل اول - کتاب مقدس

الف - خلاصه‌ای از کتاب مقدس

۱- کتاب آفرینش

چون این بخش از کتاب مقدس را شامل نکات بنیادی تورات می‌دانند، عیناً بدون تلخیص ترجمه می‌شود. معانی کلمات و مفاهیم مختلف در بخش بررسی دین یهود بیان خواهد شد. ماخذ ترجمه بیبل وحدت است. در پراکنش گاهی نظر لوتریا برخی از ترجمه‌های دیگر ذکر می‌گردد. کتاب آفرینش چنین آغاز می‌شود:

فصل اول

- ۱- در آغاز الوهیم زمین و آسمان را آفرید.
- ۲- زمین خالی و غیر مسکون بود و تاریکی مطلق بر جریان اولیه (رود ازلی) حاکم بود و روح الوهیم بر فراز آنها حرکت می‌کرد.
- ۳- پس الوهیم گفت نور بوجود آید. نور پدیدار شد.
- ۴- الوهیم دید که نور نیکوست. پس نور را از تاریکی جدا کرد.
- ۵- الوهیم نور را روز نامید ولی تاریکی را شب. شب فرا رسید و صبح شد. یک روز گذشت.
- ۶- پس الوهیم چنین گفت: طاق مستحکمی در آب پدیدار شود و در بین دو آب دیواری تشکیل دهد (دو آب را از هم جدا کند)

۷- الوهیم طاق محکمی بوجود آورد بین آنها را جدا ساخت. بخشی را بر فراز طاق و بخشی را زیر طاق و چنین شد (الوهیم طاقی سخت بوجود آورد و آب بالای طاق را از آب زیرین جدا ساخت).

۸- الوهیم طاق محکم را آسمان نامید. شب آمد و روز شد. روز دوم گذشت.

۹- پس الوهیم چنین گفت: آبهای زیر آسمان در مکانی جمع شود تا خشکی نمایان گردد. و چنین شد.

۱۰- الوهیم خشکی را زمین نامید و آبهاییکه جمع شده بود دریا نام گذاشت و الوهیم دید که نیکوست.

۱۱- پس الوهیم چنین گفت: در زمین باید که سبزی تازه روید، گیاهان بذرافشان و درختان میوه دار. های متنوعی که درون آنها تخم و دانه بر حسب نوع آنهاست.

۱۲- از زمین سبزی تازه روئید، گیاهان دانه دار گوناگون و درختانی که میوه داشتند و درون میوه ها تخم هائی بنابر نوع آنها وجود داشت. و الوهیم دید که نیکوست.

۱۳- شب رسید و صبح شد. روز سوم گذشت.

۱۴- پس الوهیم چنین گفت: بر این طاق آسمان باید که چراغها بوجود آید تا بین شب و روز تمیز داده شود و هم چنین باید که آنها علائمی باشند برای جشنها و برای روزها و سالها (برای زمان)

۱۵- آنها باید که منابع نور آسمان گردند تا بر فراز زمین نور پراکنی کنند. و چنین شد.

۱۶- سپس الوهیم دو چراغ بزرگ را خلق کرد. آنکه بزرگتر بود بر روز حاکم شد و چراغ کوچکتر بر شب. و سپس ستارگان را بوجود آورد.

۱۷- الوهیم سپس آنها را بر طاق آسمان پخش کرد تا بر زمین بتابند.

۱۸- و برای آنکه بر روز و شب حاکم شوند و بین نور و تاریکی را جدا کنند. و الوهیم دید که چه نیکو بود.

۱۹- شب آمد و روز شد. روز چهارم.

۲۰- پس الوهیم چنین گفت: باید که آنها از موجودات جاندار پر شوند و پرندگان زیر طاق آسمان و بر فراز زمین پرواز کنند.

۲۱- الوهیم هیولای عظیم دریا (لویاطان) را خلق کرد و تمام موجودات زنده ایکه حرکت می کنند و دریاها از انواع مختلف آنها در جوشش است. و تمام پرندگان بالدار را به انواع مختلف و الوهیم دید که چه نیکوست.

- ۲۲- الوهیم آنها را برکت داد و چنین گفت: پرثمر باشید و زیاد شوید و دریاها را پر کنید. پرندگان باید که در روی زمین زیاد شوند.
- ۲۳- شب شد و روز شد. روز پنجم.
- ۲۴- پس الوهیم چنین گفت: زمین باید که موجودات زنده را به انواع گوناگون تولید کند. چهار پایان، خزندگان و حیوانات صحرائی به اشکال مختلف. و چنین رخ داد.
- ۲۵- الوهیم حیوانات صحرائی و چار پایان و خزندگان زمین را هر کدام به نوع خود بوجود آورد و خداوند دید که چه نیکوست.
- ۲۶- پس الوهیم چنین گفت: بگذارید که آدم‌ها را بسازیم، به صورت خودمان، شبیه ما (به صورتی شبیه ما) آنها باید که بر ماهی‌های دریا و پرندگان آسمان و چار پایان و همه حیوانات زمین و همه خزندگان حکومت کنند.
- ۲۷- پس الوهیم آدم‌ها را به صورت خود خلق کرد و آنها را بشکل الوهیم آفرید (زلم دموت) به صورت مرد و زن آنها را بوجود آورد.
- ۲۸- الوهیم آنها را برکت داد و به آنها گفت بارور باشید و افزون شوید و زمین را پر کنید. آنها تابع خود سازید و بر ماهی‌های دریا و پرندگان آسمان و تمام حیواناتی که در روی زمین می‌جنبند حکومت کنید.
- ۲۹- الوهیم به سخن ادامه داد: به بینید من به شما همه نباتات دانه‌دار را در روی زمین می‌دهم و تمام درختان را با میوه‌های دانه‌دار که همه ارزاق و غذای شما باشند.
- ۳۰- تمام حیوانات صحرا و پرندگان آسمان و آنچه در روی زمین می‌جنبند و در آنها از حیات اثری است و تمام سبزی‌ها را برای تغذیه به شما می‌دهم. و چنین شد.
- ۳۱- الوهیم آنچه را که خلق کرده بود نگریست و واقعاً که همه بسیار نیکو بود. شب شد و صبح شد، روز ششم گذشت.

۱- زلم دموت را عکس و مجسمه و شبیه تفسیر کرده‌اند برخی از محققین دموت را نام خدائی قدیمی میدانند ولی این نظریه قطعی نیست. در هر حال زلم دموت الوهیم مقصود به صفات الهی نیست بلکه همان شباهت ظاهری و صورتی است.

- ۱- به انسان زمین و آسمان و همه متعلقات آنها تکمیل شد.
- ۲- خداوند در روز ششم کارهای خویش را که به اجرایش دست زده بود کامل ساخت (آنچه را خلق کرده بود) و در روز هفتم از همه کارهائی که انجام داده بود دست کشید و استراحت کرد (او پس از انجام همه کارهای خویش در روز هفتم استراحت کرد).
- ۳- الوهیم روز هفتم را تقدیس کرد و به آن برکت داد، چون در آن روز الوهیم پس از آنکه همه کارهای خلقت را به کمال رسانده بود استراحت کرد.
- آ/۴- این است شرح پیدایش زمین و آسمان، هنگامیکه خلق شدند.
- بهشت (نسخه یهویست)**
- ب/۴- در آن زمان که خداوند یهوه زمین و آسمان را ساخت.
- ۵- هنوز نه بوته ای در زمین بود و نه سبزه ای در صحرا روئیده بود، زیرا هنوز خداوند یهوه بر روی زمین باران نبارانده بود و آدمی وجود نداشت که زمین زراعتی را بکارد.
- ۶- فقط رطوبت (مه) از زمین برخاست و تمام سطح زمین مزروعی را آبیاری کرد (مرطوب ساخت).
- ۷- در آن هنگام خداوند یهوه آدم را از خاک مزروعی (آدامه) شکل داد و از دماغش

- دم حیات (اَیْم = نیشامیه) در او دمید و به اینگونه آدم به موجودی زنده مبدل شد^۱
- ۸- پس خداوند یهوه باغی را در عَیْن (عدن به عبری مفهوم لذت دارد) و در شرق کاشت و آدم را که ساخته بود در آن قرار داد^۲
- ۹- و خداوند یهوه از زمین درختان گوناگون سبز کرد، که همه زیبا برای تماشا و نیکو برای تغذیه بود (دارای میوه‌های خوشمزه) ولی درخت زندگانی را در وسط باغ قرار داد و همچنین درخت معرفت خوبی و بدی را.
- ۱۰- رودی در عدن برای آبیاری باغ پدیدار گردید و از آنجا به چهارشاخه اصلی تقسیم شد.
- ۱۱- یکی پیشن نام دارد که در سراسر حاویلا یا سرزمین طلا جاریست.
- ۱۲- طلای آن سرزمین گرانبهاست و همچنین در آنجا صمغ و سنگهای قیمتی یافت میشوند.
- ۱۳- رود دیگر گیشن (گیجن) است که در سراسر کوش (سودان) جاریست
- ۱۴- رود سوم دجله نامیده میشود که در شرق آسور جریان دارد. رود چهارمی فرات است.
- ۱۵- پس خداوند یهوه آدم را برداشت و در باغ عدن قرار داد تا آنجا را کشت و نگاهداری کند.
- ۱۶- و خداوند یهوه به آدم دستور داد که تو از همه درختان باغ اجازه داری بخوری.
- ۱۷- فقط از درخت معرفت بدی و خوبی اجازه نداری بخوری زیرا روزی که تو از آن بخوری خواهی مرد.
- ۱۸- خداوند یهوه چنین گفت: نیکو نیست که آدم تنها باشد. من می‌خواهم که برای او یابوری بسازم تا نظیر او باشد (در کنار او باشد یا مناسب او باشد).
- ۱۹- پس خداوند یهوه از خاک مزروعی انواع حیوانات صحرا و پرندگان آسمان را شکل داد و نزد انسان آورد تا آنها را نظاره کرده و بنگرد که چه نامهایی برای آنها انتخاب می‌کند. و همانگونه که آدم هر جاننداری را نامید نام آنها چنین شد.
- ۱- اصطلاحات بکار رفته در عبری چنان است که میرساند خدا آدم را چون کوزه گری از گل میسازد.
- ۲- خاک زراعتی در عبری آدامه نام دارد و نام آدم نیز از همین کلمه گرفته شده است زیرا او را خداوند از خاک زراعتی ساخته است.